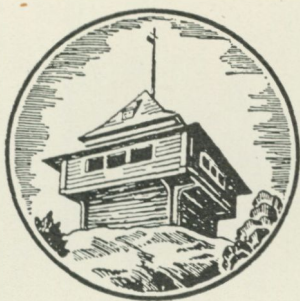

NORDISKA MUSEETS OCH SKANSENS ÅRSBOK 1949

FATABUREN

NORDISKA MUSEETS

OCH SKANSENS ÅRSBOK

1949

Redaktion:

ANDREAS LINDBLOM · GÖSTA BERG · ERIK ANDRÉN

Redaktör: Erik Andrén

Omslagsbilden visar mittpartiet av en duk, daterad 1643 och prydd med danska adelsvapen. Duken, som är en gåva till museet av fröken Eda Witt, behandlas närmare på sid. 187. — Nordiska museet 235,925.

Tryckt hos Tryckeri Aktiebolaget Thule, Stockholm 1949

Djuptrycksplanscher från Nordisk Rotogravyr

KOMMENTAR TILL EN GÅVA

av Gummel Hazelius-Berg

I september 1881 gästades staden Gränna av Artur Hazelius, som var ute på en av sina vidsträckta insamlingsresor. Han följde den långa gatan från stadens början till dess slut, varje gård fick besök, och sällan gick han tomhänt ut ur dem. I museets liggare stå föremålen på parad, vart och ett representerande olika familjer och gårdar i det dåtida Gränna. Men på ett ställe lyckades inte övertalningarna — här stannade det beundrade och eftertraktade föremålet, en broderad duk, kvar ännu 67 år i familjens ägo. Men den lille doktors besök var inte förgätet, och en dag 1948 kom den genom minnesgod förståelse till museet. Det var fröken Eda Witt, som nu till Nordiska museet skänkte den duk, Artur Hazelius en gång bett hennes fader om.

Den märkvärdiga och synnerligen vackert tecknade duken, som är avbildad på omslaget till denna bok, är av fin vit linne-
lärfä i två våder, vardera med en bredd av 90 cm. Längden är 262 cm och hela bredden 180 cm. Den är helt broderad med rött silke huvudsakligen i stjälkstygn, men även plattsöm och något kråkspark, små korsstygn och knutsöm äro representerade. Mittpartiet utgöres av ett stort alliansvapen omgivet av en krans av blommor, blad och frukter, vilken stödes av två högresta vildmän, välkända bl. a. från det danska riksvapnet. Dukens yta är utfylld med ett myller av små bladkvistar, blommor och djur. Där finnas nejlikor, tulpaner, aklejer, liljekonvaljer m. fl. Man hittar också alla slags djur, duvor och småfåglar, ekorrar och harar, bin och fjärilar i den mest förvirrande brist på känsla för deras olika format. Det är en samling fristående mönster,

som ritats upp utan någon bestämd inbördes ordning. På varje fjärdedel återfinnas dock samma motiv. Bården har samma mönsterformer som mittkransen, men den är icke lika tät och rik. Den yttre kanten är prydd med lambrequiner med hängande tofsar, allt uppsytt med enkla linjer och avskuggning åt höger.

Duken är daterad 1643 och har danska adelsvapen. Den har initialerna W R K — Wenzel Rothkirck, och F K R — Kirsten Reedtz. Wenzel Rothkirck (1597—1655) började efter studieresor i England, Frankrike och Italien sin bana som "kgl. Berider og lærer hos den udvalgte Prins" och blev så småningom hovmarskalk och "landkommissær" i Själland. Hans fader Johan R. hade varit tysk kejserlig general, och hans moder hette Catharina Berntsdatter Falkenhayn af Kommernich; det är deras båda vapen som sitta till vänster i alliansvapnet. Wenzel Rothkirck gifte sig i Köpenhamn 1633 med Kirsten Reedtz, född 1610 och dotter till riksrådet Frederik Reedtz, generalkommissarie i Laaland och Falster och dennes första maka Birgitte Steensdatter Brahe. Vapnen för släkterna Reedtz och Brahe äro placerade till höger under Kirsten Reedtz initialer. Kirsten dog 1646, och tre år senare gifte Wenzel Rothkirck om sig med Dorte Abildgaard. 1651 tillfogades i dukens nederkant alla tres initialer och detta årtal.

Duken har alltså tillverkats någon gång under åren 1633 till 1643, då den fick sin datering. Det finns många exempel på att sådana stora arbeten tillkommit under ett pågående äktenskap, utan att vi nu kunna peka på en särskild anledning till deras datering. Det är dock av intresse att i detta fall kunna fastslå, vilka personer som en gång låtit utföra och sedermera ägt detta vackra arbete. Samtliga i museet förvarade dukar från 1500- och 1600-talen i rött silke på vitt linne ha en mönstertyp med medaljonger med bibliska scener etc. Den nya gåvan innebär sålunda även genom sin mönstertyp en viktig och välkommen komplettering av Nordiska museets samlingar.